

VPLIV HEROINA NA LITERARNO OSEBO

PODROČJE: SLOVENŠČINA

Raziskovalna naloga

Avtorici: Ana Sotlar in Tina Pirc, 8. razred

Mentorica: mag. prof. slov. Melisa Ramdedović

Somentorica: prof. kem. in bio. Petra Škofic Valjavec

»Enkrat nam bo zmanjkalo poskusov. Ni možno nehati, a ne?«

Ljubljana, marec 2023

Osnovna šola Vižmarje-Brod

Kazalo

Kazalo grafov	3
IZVLEČEK	4
1 UVOD	5
2 TEORETIČNI DEL.....	6
2.1 Heroin	6
2.2 Prepovedane substance.....	7
2.3 Primerjava romanov	8
2.4 Pripovedna perspektiva	8
2.5 Pripovedovalec	9
2.6 Odvisnost.....	10
2.7 Kriza	11
3 RAZISKOVALNI DEL	12
3.1 Hipoteze.....	12
3.2 Anketa.....	12
3.3 Analiza.....	14
3.3.1 Analiza 8. razredov	14
3.3.2 Analiza 9. razredov	17
5 RAZPRAVA	21
4 ZAKLJUČEK.....	23
5 VIRI.....	24
6 LITERATURA.....	24

Kazalo grafov

Graf 1 – 8. razred 1. naloga.....	14
Graf 2 – 8. razred 2. naloga.....	15
Graf 3 – 8. razred 3. naloga.....	16
Graf 4 – 8. razred 4. naloga.....	16
Graf 5 – 8. razred 5. naloga.....	17
Graf 6 – 9. razred 1. naloga.....	17
Graf 7 – 9. razred 2. naloga.....	18
Graf 8 – 9. razred 3. naloga.....	19
Graf 9 – 9. razred 4. naloga.....	19
Graf 10 – 9. razred 5. naloga.....	20
Graf 11 – Primerjava odgovorov med razredi.....	21

IZVLEČEK

Raziskovalna naloga se ukvarja s primerjavo slovenskih romanov *Od rtm do wtf* Asje Hrvatin in *Kam grejo ptice umret* Marinke Fritz-Kunc. Glavna tema je odvisnost od heroina, ki se povezuje z odvisnostjo od ljubezni. Prav tako je opravljena raziskava (anketa) na Osnovni šoli Vižmarje-Brod, ki temelji na poznavanju prepovedanih substanc, njihovih posledicah in razumevanju prebranega besedila.

Ključne besede: heroin, odvisnost, ljubezen, kriza.

1 UVOD

Središče raziskovalne naloge predstavljata romana *Od rtm do wtf* Asje Hrvatini in *Kam grejo ptice umret* Marinke Fritz-Kunc. Romana tematizirata odvisnost od drog, predvsem od heroina in odvisnost od ljubezni. Predstavljene so podobnosti in razlike na ravni pripovedne perspektive, pripovedovalca, jezika in odvisnosti.

Slovenska romana nam omogočata drugačen vpogled v svet narkomanije in narkomanov, kar avtorici Asja Hrvatini in Marinka Fritz-Kunc izvrstno predstavita na podlagi jezika narkomanov. Romana nas vpeljeta v svet krutosti in žargonskega izražanja. Prav tako se bistvena razlika kaže v razlikovanju posameznika in družbe. *Kam grejo ptice umret* in *Od rtm do wtf* sta osredotočena na protagonista, ki za svoje stanje ne krivita drugih in se zavedata svoje slabosti ter odvisnosti od drog in ljubezni, prikažeta nam problem mlade družbe, ki vpade v odvisnost zaradi težav v družini, šoli in družbi. Podobnost je očitna tudi predvsem zaradi časa, v katerem se nahajajo liki in njihove starosti.

Protagonista in liki nam omogočajo vpogled v notranjost, v duševnost, kjer nam razkrijejo svoje trpljenje, odvisnost, tragičnost in brezup. Kljub temu, da sta premlada za tako močna čustva, nas ravno njihova leta in nedolžnost pretreseta do te mere, da se vživimo v njuni življenji.

Središče romanov pa predstavlja heroin, ki je glavna in prepovedana substanca literarnih likov. Kljub temu, da se želijo rešiti iz krempljev droge, je le-ta pustila usoden pečat. Ker je heroin glavna tema romanov, je raziskava temu primerno tudi opravljena, in sicer v 8. in 9. razredih Osnovne šole Vižmarje-Brod.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Heroin

Heroin je substanca, ki so jo uporabljali že Sumerci in Egipčani, kasneje pa tudi stari Germani, Vikingi in Krečani. Hipokrat ga je priporočal proti nespečnosti in bolečinam. Kmalu so se začeli zavedati stranskih učinkov in dejstva, da je heroin lahko tudi smrten. V 20. stoletju je opij doživel razcvet, prodajal se je v lekarnah, v industrijskih predelih Anglije pa je postal masovna droga, saj je bil cenejši kot alkohol (Auer 2001: 30). Heroin (diacetylmorfin) se pridobiva iz glavice rastline maka, in sicer se ga z enostavnim kemičnim postopkom prideluje iz morfina, ki je opijeva glavna aktivna sestavina. Poznamo ga v obliki prahu, ki je različnih barvnih odtenkov. Lahko je umazano bel, oker ali sivkast prašek, kar pa ni merilo za določanje njegove čistosti oziroma kvalitete. Učinki nastopijo zelo hitro in vključujejo upočasnitev dihanja, srčnega utripa in prebavnega trakta, oslabitev telesne motorike, zožanje zenic, zaspanost, lajšanje bolečine, povečana samozavest, občutek odmaknjenosti od okolice, občutek zaščitenosti, nezmožnost sočutja, zmanjšan libido, upad kognitivnih sposobnosti in kompulzivno predoziranje. V primeru prevelikega odmerka heroina se pojavijo oslABLJENO dihanje, bleda polt, mišični krči, koma, tudi smrt (drogart: splet).

Nemški kemik H. Dresern je leta 1874 iz morfija sintetiziral heroin. Heroin pomeni »nekaj herojskega«, verjetno zato, ker je nekajkrat močnejši od morfija (Auer 2001: 31). Uživalce heroina in drugih opiatov pa V. Flaker deli na skupino neuživalcev (priložnostni, občasni), rednih uživalcev, odvisnih uživalcev, zasvojenih in džankijev. Razlika med zasvojenimi uživalci in džankiji je v njihovi funkcionalnosti, kar pomeni, da so zasvojeni odvisni od drog, vendar se jim socialni status ne poslabša, medtem ko sta za džankije značilna socialna degradacija in propadanje (Flaker 1999: 215).

Z meglo obdani, se premika senca.

Sede na klop

in si počasi vzame nekaj za pod zob

iz svojega zguljenega nahrbtnika.

Sedi,

smrdi,

kadi

in se obrablja.

In se ne zaveda, da že trohni. (Alen Kerčmar, *Izgubljeno mlado srce* v Gržan 1999: 10)

2.2 Prepovedane substance

Prepovedane droge so vse tiste vrste mamil in psihotropnih snovi, katerih proizvodnja, promet in posest so z zakonom prepovedani, razen izjemoma v določenih primerih, denimo pri strogo nadzorovani uporabi v medicinske, veterinarske, raziskovalne in učne namene.

Droge so rastline ali substance naravnega ali sintetičnega izvora, ki vplivajo na delovanje osrednjega živčnega sistema. Vplivajo na delovanje možganov, spreminjajo zaznavanje, počutje, zavest in vedenje. Delimo jih na dve skupini: a) dovoljene droge, kot so kofein, tobak, alkohol, kava in čaj ter na b) prepovedane droge, ki jih delimo v tri skupine.

Skupina I: rastline in substance, ki so zelo nevarne za zdravje ljudi zaradi hudih posledic, ki jih lahko povzroči njihova zloraba in se ne uporabljajo v medicini. V to skupino spadajo heroin, koncentrat opijevega maka, MDA, MDMA, koka, psilocibin, psilocin, meskalin, LSD itd.

Skupina II: rastline ali substance, ki so zelo nevarne zaradi hudih posledic, ki jih lahko povzroči njihova zloraba in se lahko uporabljajo v medicini. V to skupino spadajo morfin, kodein, opij, metadon, petidin, fentanil, oksikodon, amfetamin, kokain, konoplja itd.

Skupina III: rastline in substance, ki so srednje nevarne zaradi posledic, ki jih lahko povzroči njihova zloraba in se lahko uporabljajo v medicini. V to skupino spadajo barbituratni in nebarbituratni hipnotiki in antiepileptiki (razen hipnotičnih benzodiazepinov), na primer fenobarbital, glutetimid, meprobamat; benzodiazepinski anksiolitiki in hipnotiki: na primer bromazepam, diazepam, lorazepam; nitrazepam, flurazepam, midazolam, zolpidem ter stimulansi in anorektiki, kot so na primer fentermin, katin, benzfetamin, pemolin.

Droge vplivajo na osrednje živčevje na različne načine. Tako imenovani stimulansi, kot so kokain in spid (glass), imajo poživilen učinek. Oseba ima veliko energije, je bolj zgovorna in sproščena kot ponavadi.

Heroin, alkohol in benzodiazepini (uspavala in pomirjevala) pa povzročajo omamljenost in imajo sproščujoč učinek. Imenujemo jih narkotiki in depresorji.

Halucinogeni, kot so LSD in halucinogene gobe, imajo efekt izkrivljene predstave oziroma prividov.

Razlika med stimulansi, sedativi/depresorji in halucinogenimi substancami ni vedno točno določena. Večina substanc ima dvojni učinek. Na primer ekstazi poživlja, obenem pa povzroča tudi halucinacije. Odvisno od situacije in zaužite količine ima lahko kanabis halucinogen in

pomirjevalen učinek. Manjša količina alkohola deluje stimulatивно, ko pa zaužijemo večjo količino, pa nas lahko prevzamejo pomirjevalni učinki. Učinke drog lahko občutimo na različne načine glede na način jemanja, odvisno od narave uporabe, ki je lahko eksperimentalna, rekreativna, iz navade, zaradi okoliščin ali kot odvisnost (splet: drustvo stigma).

2.3 Primerjava romanov

V romanu *Od rtm do wtf* smo priča prijateljstvu med Meliso (Mel) in Matejem, med katerima je vladala spoštljivost, prijaznost in odkritost, tudi v romanu *Kam grejo ptice umret* spoznamo najboljši prijateljici Galo in Nino. Na začetku začutimo Mateja kot odgovorno in človekoljubno osebo, ki se po zaljubljenosti v Tjašo popolnoma spremeni in zapade v napačno družbo. Enako se zgodi z Galo, in sicer v trenutku, ko v njeno življenje vstopi Mark, mu kot omamljena sledi v svet drog. Tako Matej kot Gala se oddaljita od svojih najboljših prijateljev in zapadeta v brezno, iz katerega ne moreta ven. Matej zaradi neodgovornega ravnanja dobi HIV, Tjaša pa ga osramoti pred vsemi in zavrne na najhujši način. Ob sebi ima prijateljico Pio, ki mu stoji ob stani, ko ga starši vržejo iz stanovanja. Na drugi strani pa je Nina delala vse, da bi svoji prijateljici Gali pokazala pravo pot in jo izvlekla iz krempljev drog in Marka. Matej se pridruži društvu najstnikov s HIV-om in si utira pot do popolnosti življenja, a to pot na koncu, ko Tjaša zaradi drog umre, izgubi, saj je bila ljubezen v njegovem srcu za Tjašo večna in se je brez nje počutil, kot da bi izgubil samega sebe. Tako se s preveliko količino drog ubije, kajti popolnost življenja mu je predstavljala Tjaša, krasile pa so ga droge. Tudi Galine oči so videle le ljubezen, tj. Marka. Skozi njuno ljubezen jo preplavi malomarnost in je posledično pogosto odsotna od pouka. Tako je zaradi svoje omamljenosti v šolski kopalnici vdihnila preveč kokaina. Nina še slutila ni, da je bil pogled na Galo v šoli poslednji.

2.4 Pripovedna perspektiva

Da bi lahko obravnavani deli primerjali med seboj, moramo najprej določiti, v katero zvrst spadata. Značilnosti, katere prepoznamo v obeh romanih, pa lahko povežemo z definicijo Zupan Sosič (2011: 121), ki sodobni slovenski roman definira kot modificirani tradicionalni roman s strnjeno zgodbo, smiselnimi razmerji med literarnimi osebami in s prepoznavnim dogajalnim časom in krajem. Od tradicionalnosti ga loči prepletanje različnih žanrov v okviru enega romana, prenovljena vloga pripovedovalca in povečan delež govora. Zupan Sosič (2011: 121) za novo smer slovenskega romana predlaga termin transrealizem, s katerim kaže navezanost na

realistično tehniko, ki v ponovljivosti pridobiva nove razsežnosti, povezane s prenovljenim položajem pripovednega subjekta, ki ga doseže z novo emocionalnostjo in drugačnim razumevanjem resničnosti.

V romanih je opisano spopadanje s temačnostjo drog. Že prve vrstice in bežen prelet srednje obsežnih romanov nam ponujajo malce drugačen vpogled v svet narkomanije, odvisnosti od odnosov in sle po življenju. Nastopajoče osebe v romanu *Kam grejo ptice umret* so resnične, imena pa izmišljena. Vložene Sonjine (Galine) pesmi pripomorejo k analizi problema, ki se imenuje zasvojenost s heroinom. V obeh delih pripomorejo nepremostljive postaje narkomanije, od krize, obupa, do neuspešnih poskusov odvajanja in na koncu zdravljenja (Marcen, 2014).

Ritem pripovedi narekujejo nenehni poskusi odvajanja in »vroče-mrzla« dinamika narkomanskega tandema, preko tega ritma ustvari občutek brezupnosti in brezizhodnosti iz heroinskega primeža.

»Prejšnjič nisi hotel, zdaj pa moraš. Obljubila sva si, da bova enkrat skupaj – in kdaj bo boljše kot tu, pri tebi doma? Saj je čisto varno, poglej – a se je komu kaj zgodilo?« (Hrvatini 2010: 51)

2.5 Pripovedovalec

Zupan Sosič (2017: 159) ugotavlja, da najbolj tradicionalna in preprosta razlaga določa pripovedovalca v obliki naslednje formule: pripoved = zgodba + pripovedovalec; v njej je torej pripovedovalec pomembna sestavina pripovedi, kar je očitno vidno v obeh obravnavanih delih. Pripovedovalec v obravnavanih delih je prvoosebni (*Kam grejo ptice umret*) in tretjeosebni (*Od rtm do wtf*), saj pripovedujeta o dogodkih, stanjih in razpoloženjih v prvi in tretji osebi. Prevladuje tudi v sodobnih pikaresknih, dnevniških, pisemskih ali avtobiografskih romanih, kar je razvidno tudi iz knjige *Kam grejo ptice umret*. Roman *Kam grejo ptice umret* je napisan po resničnih dogodkih. Prave zgodbe v romanu ni, gre za izsek iz življenja prijateljic Nine in Gaje. Roman je zasnovan retrospektivno, saj že na začetku izvemo, da Gaji ni uspelo v bitki z drogami, nato pa spremljamo prvoosebno pripoved Nine, ki opisuje njun osamljen boj za preživetje in svobodo.

Poleg omejene perspektive je ključna značilnost tega pripovedovalca razlikovanje med doživljajočim in pripovedujočim pripovedovalcem. Ker zaradi omejene perspektive in gledišča ta pripovedovalec nima neposrednega dostopa do dogodkov, v katerih ni sodeloval, hkrati pa

ne more vedeti, kaj se dogaja v glavah drugih likov, je obsojen na osebno in subjektivno perspektivo ali gledišče, zaradi česar ima več možnosti, da ga bralci prepoznajo za nezanesljivega pripovedovalca. Ta nezanesljivost je v obeh delih še toliko bolj prisotna, predvsem zaradi stanja literarnih oseb tj. zaradi odvisnosti od drog. Brezsramna iskrenost in razgaljenost glavnih likov sta verjetno najmočnejša plat primerjajočih del. Z neposredno zabeleženim miselnim tokom zunanjemu svetu brez strahu in zadržkov odkrivata svojo doživljajsko, reflektirajočo, predvsem pa čustveno realnost, ki je zunanji svet navadno ne želi videti ali pa zanjo preprosto ne premore dovolj zanimanja, empatije in razumevanja (Zupan Sosič 2017: 164). Gala in Matej sta narkomana in pred tem nam nikakor ne dovolita zatiskati si oči in to je hkrati tudi najmočnejša karakteristika pripovedovalca, saj na ta način ustvarja bližino in nas naredi za svoje sogovornike.

2.6 Odvisnost

Če povzamemo po wikipediji, je odvisnost motnja, ki zajame tako telesno kot duševno in socialno blagostanje zasvojenca in njegove okolice. Ni samo razvada in stil življenja, ampak je tudi bolezen, ki danes popolnoma dokazljivo spremeni strukturo in delovanje možganov zasvojenca.

V obeh romanih se odvijata dve odvisnosti, in sicer odvisnost od droge in odvisnost od ljubezni. Za oba protagonista velja, da Marka in Tjaše ni brez heroina in brez heroina ni njihove ljubezni. Oba para sta pogojena s heroinom, zavedata se, da ljubezen brez heroina ne more obstajati.

»Počasi se je sklonil nad ogledalo. Niti sanjalo se mu ni, kako naj to naredi, vendar pred Tjašo ni hotel izpasti neveden, zato je posnemal ostale. Bankovec si je počasi namestil ob nosnico in s hitrim gibom premaknil glavo od desne proti levi. Živčen je bil, saj ni vedel, kaj bo, vendar ga je Tjaša gledala tako pomirjeno, drugi pa so uživali, z glavami, naslonjenimi drug na drugega.« (Hrvatin 2010: 51)

Tjašin odnos do Mateja se giblje na premici od ljubezni do sovraštva. V svoji posesivnosti ga očrni pred celo šolo v trenutku, ko izve, da ima aids.

»Še sam je stegnil vrat, da bi videl o kom govorijo, potem pa je z grozo uzrl ogromen plakat na steni. Prej je tako hitel, da ga še opazil ni, zdaj pa je videl, da so polepljeni po vsej šoli. Bil je kričeče rdeče barve, na njem pa je bila ogromna Matejeva slika. Spodaj je bilo z alkoholcem napisano:

Če je kdo samomorilske volje, naj gre do Mateja iz tretjega c. Mogoče bo dobre volje in vam bo dal aids.» (Hrvatini 2010: 286)

Glavna lika si želita zaradi drugih prekiniti heroinsko odvisnost in zaradi odvisnosti ostaneta brez podpore staršev. Nina se zaveda, da Gala ni v pravih rokah, kar se Marka tiče, a vseeno ne ve, kam naj se obrne po pomoč, saj so starši gluhi na njen krik. Gala zaradi zaljubljenosti in odvisnosti ne vidi dlje od Marka, počne vse, da bi mu ugodila. Če naredi kaj narobe, se Mark vede nasilno: »*Gala se na videz smehlja, na licu pa jo boli Markova klofuta. Skriva oči, ki so jokale. Zabredla je in tudi jaz sem nocoj del tega, sem zgrožena nad sabo.*« (Fritz-Kunc 2001: 34)

2.7 Kriza

Lev Milčinski v delu *Droge v svetu in pri nas* (1983: 13), pojasni, da gre za odnos do droge, ki je lahko zmerno uživanje, zloraba in odvisnost. Pojasni, da so droge, pri katerih je količino treba večati, da človek še doživi zaželeni učinek, tako kot liki v romanih Asje Hrvatini in Marinke Fritz-Kunc. To pomeni, da se osebi, ki je odvisna, večja toleranca, kar pomeni, da je videti, kot da mu droga postaja organsko potrebna. To se najočitneje kaže v tem, da nastopijo abstinenčna znamenja, zdravniki temu pravijo abstinenčni sindrom, uživalci pa preprosto »kriza«.

Kako poteka »kriza«? Osem do štirinajst ur po zadnji injekciji je opaziti blažje znake telesnega in duševnega neravnovesja (potenje, smrkavost, solzenje, nemirno spanje). Po osemnajstih do štiriindvajsetih urah so ti znaki še izrazitejši, nastopajo pa še novi (razširjenje zenic, kurja polt, trzanje v posameznih mišičnih skupinah). Odvisnik toži o bolečinah v mišicah, hrbtu, izmenoma ga mrazi ali pa ga oblivajo vročinski vali. V postelji je skrčen v dve gubi, kolena ima visoko pritegnjena, ves čas je opaziti trzanje v nogah. Šestintrideset ur po zadnji dozi je zbežan, teža mu upada, pojavi se driska, dihanje je pospešeno, krvni pritisk zvišan. Kriza doseže svoj višek med štirideseto in osemindvajseto uro, potem pa začne počasi pojemati. Po sedmih do desetih dneh se vidna znamenja abstinence izgubi. Utrujenost, nespečnost in nemoč se kaže še nekaj tednov. Primerna doza ustreznega nadomestila (zlasti v žilo) izbriše abstinenčne težave (Milčinski 1983: 14).

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Hipoteze

Postavili sva štiri hipoteze, in sicer:

H1: Vsi učenci imajo v večini splošno znanje o mamilih.

H2: Večje znanje o mamilih bodo imeli učenci devetih razredov.

H3: Med vsemi anketiranimi bodo imeli več pravih odgovorov dečki kot deklice.

H4: Učenci bodo imeli več znanja o heroinu kot o drugih mamilih npr. marihuani.

H5: Večina učencev se zaveda posledic, ki jih na zdravju in videzu človeka pustijo mamila.

3.2 Anketa

Skupaj z mentorico smo se odločili, da anketo v fizični obliki izpolnijo le 8. in 9. razredi OŠ Vižmarje - Brod, torej starejši, ki bi lahko o prepovedanih substancah vedeli kaj več. Anketa je bila sestavljena iz dveh delov, in sicer v prvem delu je bil odlomek iz knjige *Od rtm do wtf*, ki je predstavljal abstinenčno krizo, ki jo je doživljal glavni lik Matej. V odlomku ni omenjen heroin, zato sva dali na izbiro več odgovorov. Zavedava se, da je anketa mogoče preskopa, a je tema dovolj težka (poleg odlomka, ki sva ga izbrali). Želeli sva, da so misli osredotočene na prebrano. Kasneje se je tudi izkazalo, da so, medtem ko so reševali anketo, bili zmedeni, v smislu, če bodo odgovorili pravilno. Odlomek je negativen, prikazan na najhujši način, kar je bil tudi namen, saj sva želeli prikazati resnično »krizo«, ki jo literarni lik doživlja v romanu. Izbor besed anketirancev ni presenetil, saj se zavedajo, da so kletvice tudi del literarnega besedila.

SPOL: M Ž

Preberi odlomek knjige »Od RTM do WTF« in obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

Vrgel se je na tla in tolkel povsem okrog sebe. Členke je imel okrvavljene, bolele so ga vse mišice. Legel je na posteljo, da bi se sprostil, a ni nič pomagalo. Bolel ga je vsak delček telesa, vsaka celica. Obupno si je želel zaspati, vendar mu bolečine tega niso dovolile. Telo so mu stresali krči in lahko se je le zvil na tleh in stokal. Nasploh mu je vse telo trzalo od bolečin. Zmanjkalo ga je, pa se je zbudil in potem vse od začetka. Soba se je vrtela pred njim, da ni

mogel vstati s tal. Sredi noči je dobil nov zalet in je začel butati po vratih, z njega pa sta lila znoj in bruhanje. Očitno se mu je uspelo v spanju povaljati po kozlanju, res super. Jokal je, stokal, molil in prosil. Vpil, kričal, psoval. Pio je ozmerjal z vsem, česar se je spomnil.

»Prasica! Spusti me ven, kurba! Kaj pa misliš, da si? Pizda ti materna, grlo ti bom prerezal in ti izpil vso kri, samo da ven pridem, pizda pofukana. Krava, kuzla, kaj se pa greš!? Da mi tu ukazuješ in ne vem kaj? Jebem ti vse po spisku!«

O čem govori zgornji odlomek?

- a) Preživljanje hude bolezni
- b) Doživljanje krize zaradi mamil
- c) Doživljanje živčnega zloma
- d) Močno te peče vest zaradi nenarejene domače naloge :)
- e) Ostalo: _____

2. Kaj lahko uporabimo pri močni zasvojenosti, da si bližje čistemu telesu pred drogami?

- a) Lekadol
- b) Dormina (tableta proti slabosti)
- c) Dilatrend
- d) Metadon

3. Kaj telesu povzroči heroin?

- a) bleda polt, smrt, samozavest, zaspanost, zoženje zenic
- b) bleda polt, smrt, samozavest, zaspanost, razširjenje zenic
- c) budnost, sočutnost do zunanjega sveta, spoštljivost
- d) izostreni čuti, posluh za glasbo, nesmrtnost

4. V knjigi Kam grejo ptice umret so omenjeni space kukiji. Veš, iz česa so?

- a) marihuana
- b) heroin

- c) kokain
- d) nikotin

5. Katere od naštetih so sopomenke za marihuano?

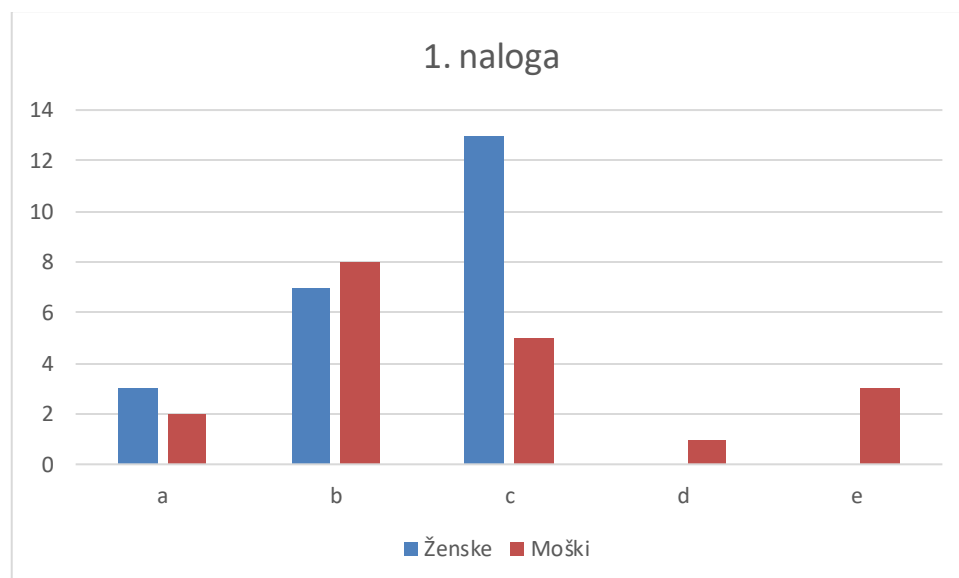
- a) hors
- b) glass
- c) hašiš
- d) konoplja

3.3 Analiza

3.3.1 Analiza 8. razredov

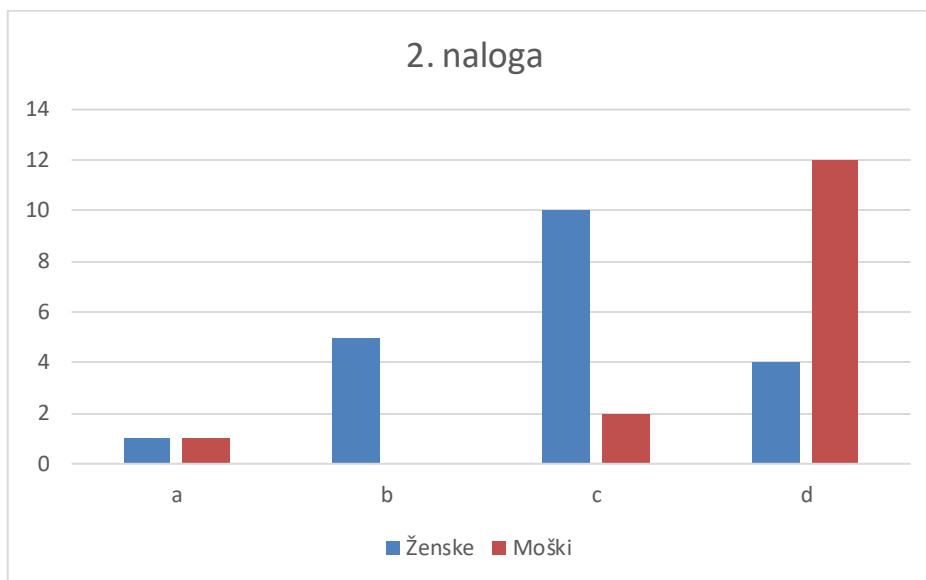
V osmih razredih je anketo reševalo 41 otrok, od tega 23 učenk in 18 učencev, vendar se jih je veliko odločilo za več odgovorov. V nadaljevanju je v grafih opredeljeno kot ženske in moški (misleč na spol).

Iz prve naloge je razvidno, da je največ učenk odgovorilo z odgovorom c, kar pomeni, da so menile, da gre za živčni zlom, medtem ko je večina učencev odlomek povezala z mamili. Opazimo, da sta odgovora b in c označena za najpogostejša odgovora. Nekateri so ostali nedorečeni, zelo malo pa jih je odlomek prepoznalo kot preživljanje hude bolezni. Predvidevava, da je učenec odgovor d označil v šali, trije učenci so obkrožili odgovor e, ki so ga sami napisali. Dva odgovora sta bila ugrabitev, eden pa huda psihična motnja.

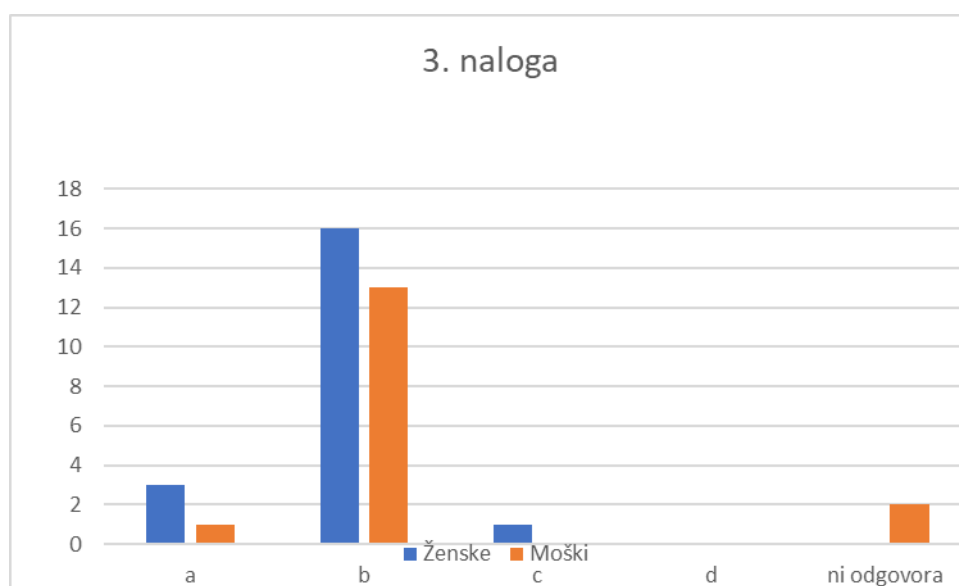
Graf 1 – 8. razred 1. naloga

Druga naloga, ki se je nanašala na drugi del ankete, je bila raznolika. Nanašala se je na zdravila, ki bi pomagala k olajšanju odvisnosti. Sklepava, daje odgovor c, kar se tiče deklet, dobil največ odgovorov, ker jim je zdravilo neznano, hkrati pa naju je presenetil odgovor učencev, ki so vedeli, kaj je metadon in s tem tudi pravilno odgovorili.

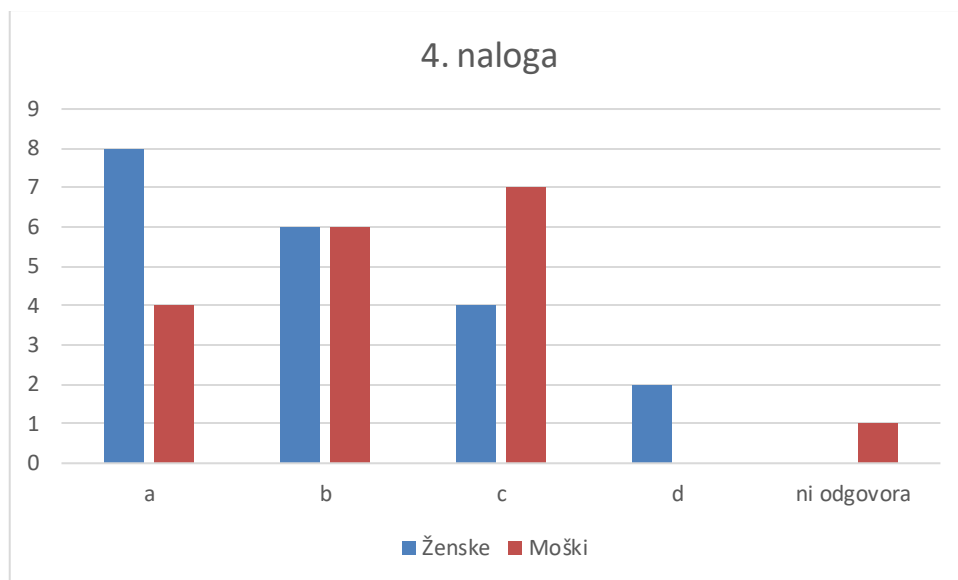
Graf 2 – 8. razred 2. naloga

Tretja naloga se navezuje na posledice, ki jih povzroča droga. Največ učencev je odgovorilo z b odgovorom, kar pomeni, da so tako učenci kot učenke slabo poučeni glede videza, ki ga povzroči prekomerno uživanje heroina in ostalih prepovedanih substanc. Le malo jih je odgovorilo s pravilnim odgovorom a, dva učenca pa zaradi neznanja nista odgovorila.

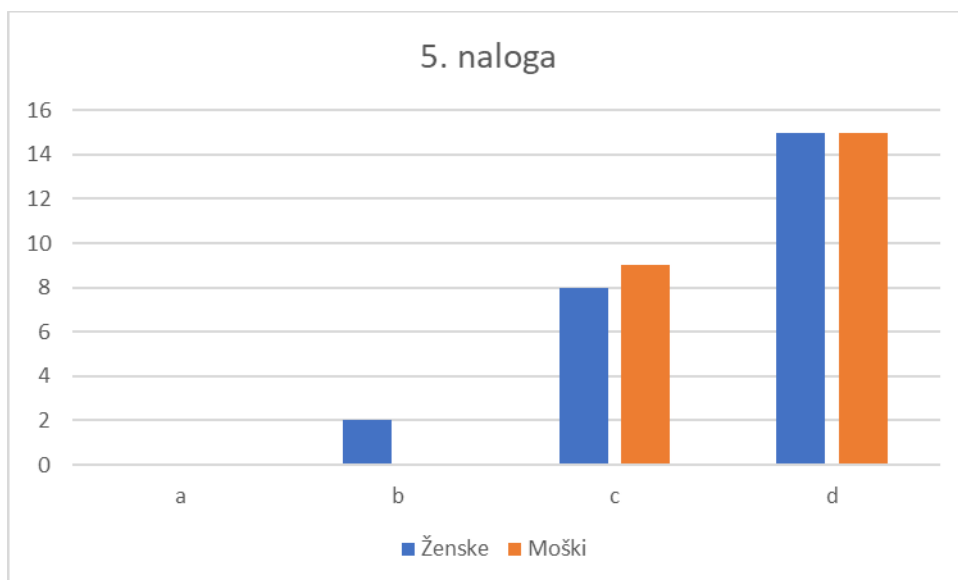
Graf 3 – 8. razred 3. naloga

Pri četrti nalogi so bili rahlo zbegani, saj niso vedeli, kaj se točno daje v t. i. »space kukije«, vedeli so, da gre za drogo, ki ni nikotin, zato je tudi posledično odgovor tak, da zajema marihuano, heroin in kokain. Učenke so odgovorile z večino odgovorov z a (marihuana), fantje pa s c (kokain), medtem ko je b odgovor izenačen.

Graf 4 – 8. razred 4. naloga

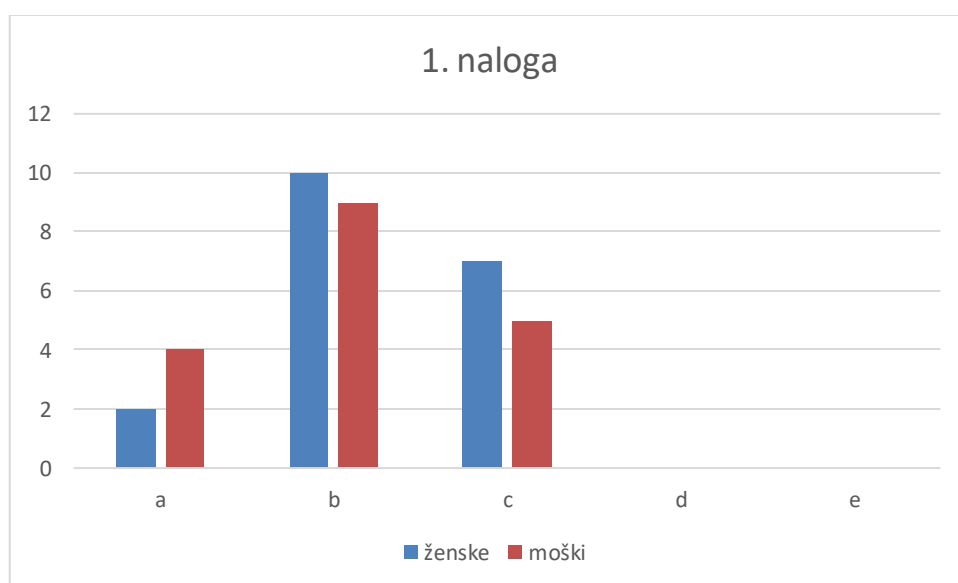
Peta naloga je imela dva možna odgovora, vendar jih niso vsi označili. Kljub temu, je največ odgovorov označeno pod d (konoplja) in c (hašiš), kar kaže na pravilnost odgovora. Za odgovor b imamo dva odgovora, oba od učenk, kar lahko kaže na to, da te besede še nista slišali, zato tudi tak odgovor.

Graf 5 – 8. razred 5. naloga

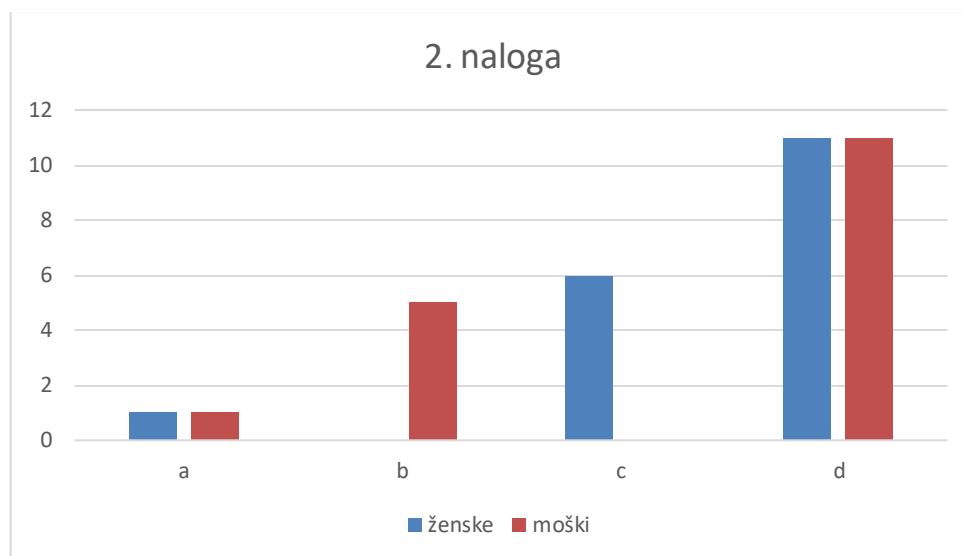
3.3.2 Analiza 9. razredov

Anketo je rešilo 37 učencev OŠ Vižmarje-Brod, od tega 19 učenk in 18 učencev, od tega jih je veliko obkrožilo več odgovorov. Tako smo že pri prvem vprašanju o tem, kaj glavni lik doživlja, dobili najpogostejši odgovor b, doživljanje krize zaradi mamil. Najbližji je še odgovor o doživljanju živčnega zloma, ki ga nekateri enačijo z drogo. Na najino začudenje je več deklet prepoznalo doživljanje abstinenčne krize zaradi mamil, kot so to prepoznali fantje.

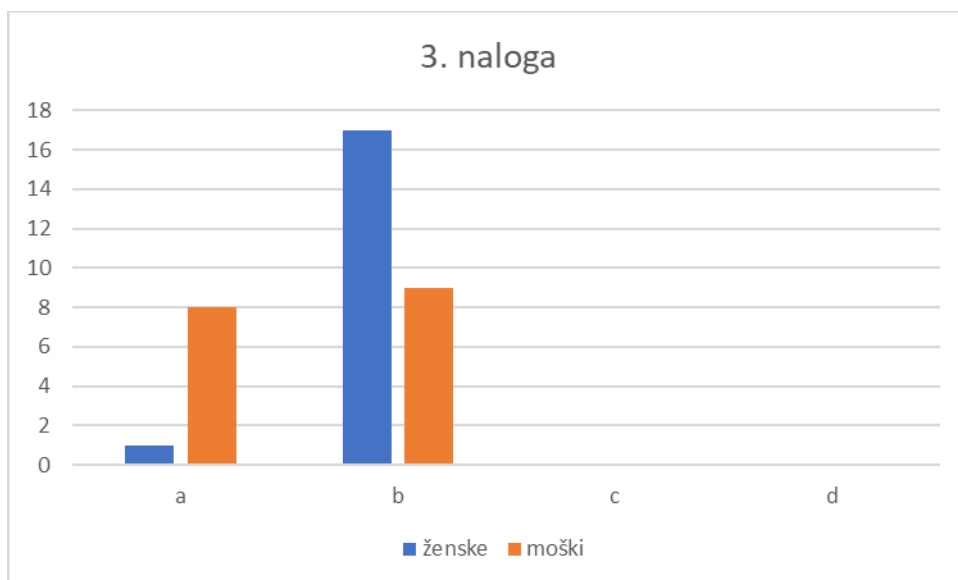
Graf 6 – 9. razred 1. naloga

Prav tako se njihovo poznavanje kaže v drugi nalogi, saj je večina odgovorila z d. Učenci in učenke se zavedajo, da je metadon edino »zdravilo«, ki lahko pripomore k zmanjšanju odvisnosti. Ponovno se kaže večja informiranost o drogah, nevarnosti le-teh in poznavanje zdravil. Na drugem mestu je odgovor c, kjer so učenke odgovorile, da je za zmanjšanje odvisnosti potrebno jemati dilatrend (kar je povezano s srčnim popuščanjem, hipertenzijo ipd.).

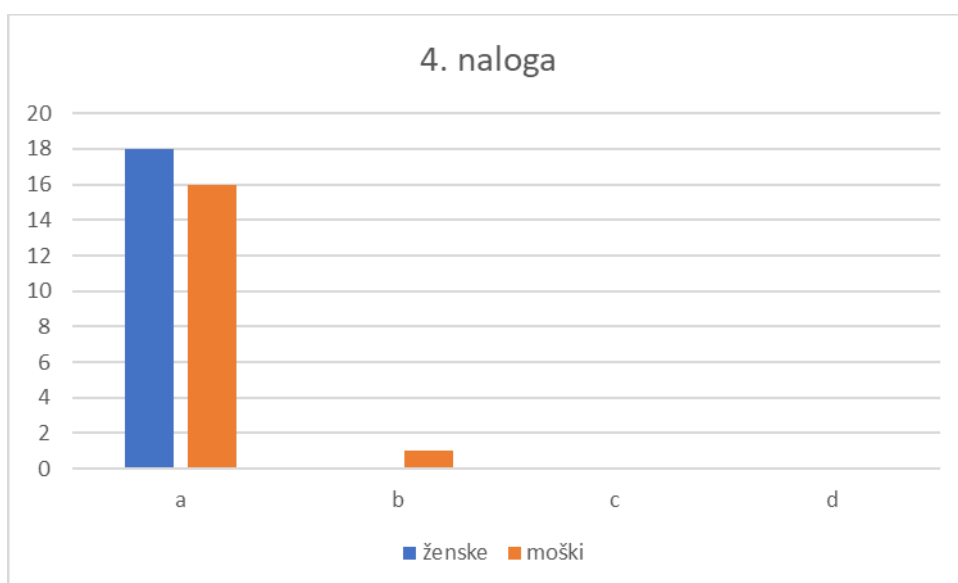
Graf 7 – 9. razred 2. naloga

Da se ne zavedajo posledic in videza odvisnika, nam jasno kažejo rezultati tretje naloge, kjer je večina učencev odgovorila napačno. Pravilni odgovor je bil a in pravi, da je polt blede, so samozavestni, zaspani in imajo zožene zenice. Na napačni odgovor b je odgovorilo kar 17 učenk in 9 učencev, medtem ko je bil odgovor a drugi najpogostejši, kjer je namesto razširjenih zenic, zoženje zenic. Sklepava, da učenci, ki so napačno odgovorili, nimajo zadosti znanja s tega področja.

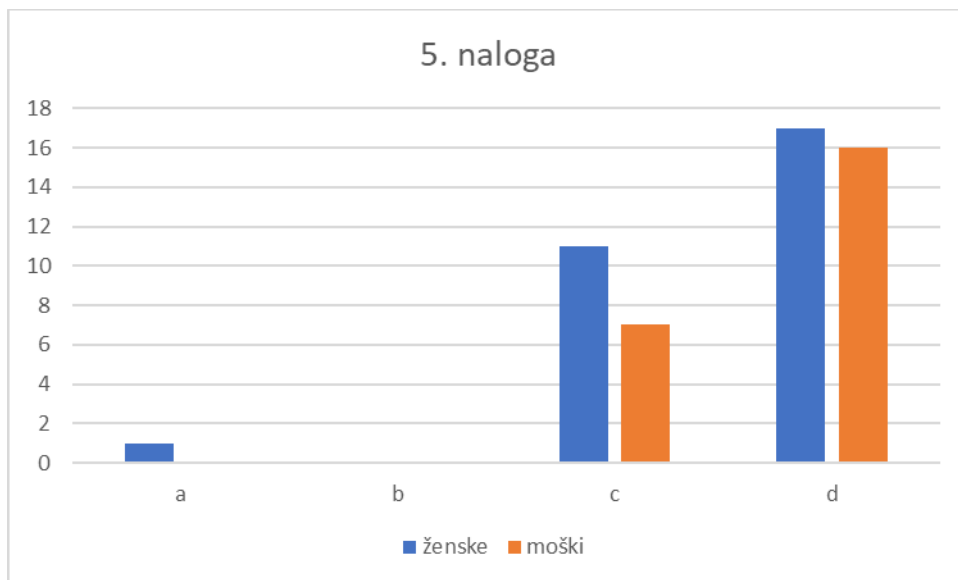

Graf 8 – 9. razred 3. naloga

Na vprašanje, kaj so »space kukiji«, so vsi, razen enega, odgovorili z a, marihuana. Tukaj so si bili enotni, prav tako v peti nalogi, kjer je bilo vprašanje, katere so sopomenke za marihuano, je večina učencev obkrožila pravilna odgovora c in d, in sicer hašiš in konoplja.

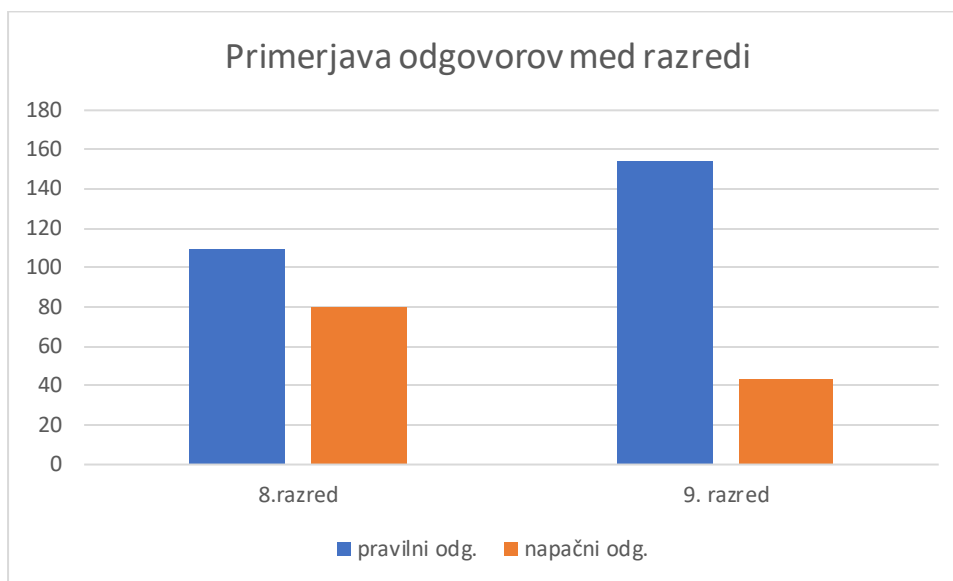

Graf 9 – 9. razred 4. naloga

Graf 10 – 9. razred 5. naloga

5 RAZPRAVA

Graf 11 – Primerjava odgovorov med razredi

Med osmimi in devetimi razredi je že na prvi pogled hitro vidna razlika med poznavanjem učencev o mamilih. Pri grafu je razvidno, da pri obeh razredih prevladujejo pravilni odgovori, a imajo večje znanje s tega področja deveti razredi, ki so imeli razliko med pravilnimi in napačnimi odgovori 56 %, medtem ko so jo osmi razredi imeli 16 %. Meniva, da za tem stoji več razlogov. Eden izmed njih je lahko preveliko gibanje v takih krogih, saj jih take stvari bolj zanimajo kot osme razrede, lahko preživljajo več časa ob takšnih temah na primer ob branju knjig ali gledanju filmov/nadaljevank. Poleg vsega pa je tudi večja verjetnost, da bi starejši posegli po drogah, zato so neprestano v pogovoru z najino mentorico, ki jih opozarja na nevarnosti in jim predstavlja posledice, ki jih lahko na človeku za vedno pustijo mamila. Razlaga in opisuje jim življenje narkomana, njegove pogoste družbene, zdravstvene in finančne stiske. Vse to jim sporoča skozi literaturo, obenem pa jih pouči tudi o prepovedanih substancah in jeziku, ki ga uporabljajo literarni liki.

Tako sva sodeč po grafu zgoraj ugotovili, da imajo vsi učenci v večini splošno znanje o mamilih, a je v devetih razredih večje. S tem sva potrdili prvo (H1: Vsi učenci imajo v večini splošno znanje o mamilih) in drugo hipotezo (H2: Večje znanje o mamilih bodo imeli učenci devetih razredov), medtem ko sva ostale ovrgli. Pri tretji nalogi se najboljše opazi upad znanja učencev o posledicah mamil, kar bi lahko pojasnilo, da zaradi nevednosti vse prepogosto posegajo po prepovedanih substancah. Meniva, da bi morala šola več projektov posvetiti takim

temam, saj bi jih z njimi ozaveščali o nevarnosti mamil. S tem bi se zmanjšala verjetnost, da bi vedno več mladostnikov jemalo prepovedane substance.

4 ZAKLJUČEK

Primerjalna romana prvoosebnega in tretjeosebnega pripovedovalca pripovedujeta o odvisnosti od heroina. Zato je na začetku predstavljen heroin kot osrednja substanca romanov. Heroin je najprej veljal kot zdravilo, ki je pripomoglo k lajšanju kašlja, nespečnosti in bolečin. Kasneje so ugotovili, da je lahko tudi smrtonosen, zato je zadnjih nekaj desetletij znan kot prepovedana droga. V obravnavanih romanih so liki odvisni od heroina in čeprav se trudijo poiskati pot, ki bi vodila iz tega pekla, je le-ta težka in boleča.

Glavna lika ne skrivata dejstva, da sta narkomana. Izpostavljen je tudi ljubezenski odnos glavnih likov, ki pa se ločuje v pomenu zaljubljenosti in prave ljubezni, ki ga lika iz romanov zaradi njunih mladih let ne premoreta. Za oba protagonista velja, da Marka in Tjaše ni brez heroina in brez heroina ni njihove ljubezni. Pogoj za ljubezen je heroin, ki ga literarni liki nujno potrebujejo, da lahko obstajajo v nekem svojem svetu. Gala in Matej se zavedata, da sta sama kriva za stanje, v katerem se nahajata, hkrati pa tudi krivita svoje starše. Literarna lika sta prepuščena razmišljanju in zunanjemu dogajanju. Jezik, ki je v romanih, je narkomansko žargonski.

Tisto, kar nas še prevzame v romanih je to, da omogoča več interpretacij, saj določenih odgovorov ne izvemo niti na koncu romana. Odvisnost od drog začne terjati tudi telesne spremembe, ki se kažejo v izgubi kilogramov in mišične mase.

Anketa je zajemala učence in učenke iz 8. in 9. razreda OŠ Vižmarje – Brod, od tega je bilo 41 anketirancev iz osmih in 37 iz devetih razredov. Anketa je sestavljena iz dveh delov, in sicer v prvem delu je odlomek iz knjige *Od rtm do wtf*, ki je predstavljal abstinenčno krizo, ki jo je doživljal glavni lik Matej. V odlomku ni omenjen heroin, zato sva dali na izbiro več odgovorov. V drugem delu sva se osredotočili na poimenovanje različnih substanc in posledico le-teh. Navezovali sva se na temo iz romanov. Ponovno so imeli na izbiro odgovore, saj naju je mentorica opozorila, da brez izbire, ne bova dobili odgovorov.

Iz same analize je razvidno, da so deveti razredi bistveno več seznanjeni s posledicami prepovedanih substanc in literaturo, v kateri so glavni liki povezani s heroinom, krizo in odvisnostjo.

5 VIRI

Asja HRVATIN. *Od rtm do wtf*. Ljubljana: MK, 2008.

Marinka FRITZ-KUNC. *Kam grejo ptice umret*. Ljubljana: Karantanija, 2001.

6 LITERATURA

Vladimir AUER. *Droge in odvisnost*. Ormož: samozaložba Ibidem, 2001.

Bukla. Splet. [dostopno 24. 2. 2023]

Nana ČEPAR. *Heroin in ljubezen*. Splet. [dostopno 24. 2. 2023]

Drogart. Splet. [dostopno 24. 2. 2023] <https://www.drogart.org/>

Društvo stigma. Splet. [dostopno 24. 2. 2023] <https://društvo-stigma.si/droge-2/>

Vito FLAKER. »Družbena konstrukcija kariere uživalca drog« *Socialno delo* 38 4/6 (1999). 211- 240.

Karel GRŽAN. *V svetu omame: droga na Slovenskem*. Ljubljana: Družina, 1999.

Nejc MARCEN. *Sonce zahaja v Celju*. Splet [dostopno 24. 2. 2023] <https://radiostudent.si/kultura/kosilo-nekega-molja/sonce-zahaja-v-celju>

Ana METLIČAR. *Omama v sodobnem slovenskem romanu*. Magistrsko delo. Ljubljana, 2018.

Lev MILČINSKI idr. *Droge v svetu in pri nas*. Ljubljana: Delavska enotnost, 1983.

Irena VERBIČ. *Odvisnost od ljubezenskih razmerjih v sodobnem romanu*. Diplomsko delo. Ljubljana, 2016.

Alojzija ZUPAN SOSIČ. *Na pomolu sodobnosti ali o k niževnosti in romanu*. Maribor: Litera, 2011.

Alojzija ZUPAN SOSIČ. *Teorija pripovedi*. Maribor: Litera, 2017.